

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Magis distincta diuiso, & quomodo conueniant cum prophana Rhetorica.
cap. 19.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Concionator
hanc Triplici
em via de-
bet bene do-
cere.

instituti est concionatorem admonere, ut quoniam eius munus est, sacrum quoddam, & hierarchicum ministerium, tria hæc munia persuadeat sibi esse diligenter præstanda, quæ Angelicis scripturis esse propria idem Dionysius, quem omnes Theologi sequuntur, ibidem docet, ponens in Cælesti Hierarchia exemplaria horum; in nostra vero Ecclesia Imagines. Est profecto quilibet Sacerdos Angelus Domini exercituum; ut per Malactiam Deus pronunciat, & maximè Concionator iad hæc tria Capita concionum partes, & materias dirigere debet, ita ut primo peccatis populum Christianum studeat abducere, & perpetuum bellum suscipiat contra peccatores & peccata, & quibuscumque machinis expugnare contendat. Secundo eos, qui exercitum in hac prima via per Dei gratiam, & misericordiam, & sacramentorum frequentiam purgati viuunt, debet in via Illuminatio promouere ad virtutum officia, & ad omnem progressum dirigere. Tertio etiam ad vitam perfectioris statum, quæ est virtutis, homines perducere, ut sic fiant ipsi concionatores, duces populo Dei, & Moysen imitentur, dicentes, Ibimus viam trium dierum, ut sacrificemus Domino Deo nostro in deserto. Planè non deerunt toto anno varia occasiones, quibus diuersa argumeta pertractent, ut omnibus, etiã progredientibus, & consummatis, escam idoneam præbeant. Quod ut facilius fiat in vnaquaque via proprias sententias, & suam multiplicem argumentum materiam; sed prius maioris gratia claritatis sequentibus observatione in assignatis iam causarum generibus, etiam quasi species distinguam.

Magis distincta causarum Rhetorica sacra diuisio, & quomodo conueniant cum generibus prophanæ Rhetoricæ.
Capitulum X. I. X.

Tria genera
nostrarum cau-
sarum distin-
guuntur.

EX his, quæ hæcenus diximus, tria constituta sunt sacrarum genera concionum, quæ quis prohibet receptis triuularum vocabulis appellare, Purgatiuum, Illuminatiuum, Perfectiuum. Et primum quidem à duobus reliquis, ut diximus, planè diuersum est genus, quia auditori mutanda vita est, duobus vero posterioribus inter se, quamquam non tanta, tamen est magna distinctio. Auditores vero in genere Purgatiuo sunt in duplici genere Fideles, & Infideles. Hi cum & rationem erroribus, & vitam praua religione inquinatam habeant, ante omnia purgandi sunt ab erroribus. ea literarum sacrarum vi-
quæ

quæ ut Sanctus Paulus dixit utilis est ad redarguendum; fideles non ab errore infidelitatis, sed ab Ignorantia sæpe purgandi sunt, siue necessaria salutis mysteria ignorent, siue per inscientiam in superstitiosam quampiam opinionem inciderint, atque hæc pars, quæ ad intellectum propriè purgandum pertinet, vocetur sanè Refutatoria. Quæ autem in purgandis vitijs versatur, eam Reprehensivam nominemus. At in via Illuminativa, & Perfectiva, quæ ad intellectum pertinet, Doctrinalis (Græci Discalicon genus hoc vocant). Quæ ad voluntatem Præceptiva nominari potest: in utraque enim via, suæ distinguendæ sunt perfectiones, quæ ad cognitionem, & ad actionem spectent. Nam quamquam sæpe cum magna doctrina, exiguam sanctitatem, & non raro sanctitatem eximiam, cum modica doctrina, cernimus, tamen dubium esse non debet, quin alia Illuminativa alia Perfectiva via, mysteria sacra respondeant, neque diuersas necesse est his attribuerè orationum formas, cum eodem modo tractentur, & inter se magis gradu, quam genere distinguantur. Nec vero iam difficile est videre, quemadmodum Rhetorica huius diuinæ causæ cum seculari conueniant. Cuius quidem genera Aristoteles tria esse, ex auditorum triplici varietate ostendit. Nam auditor, ad quem velut ad finem refertur oratio, aut Spectator est, (inquit) aut Iudicator: si Iudicator, aut rerum præteritarum, aut futurarum. De futuris Iudicat Concio, unde oritur genus Deliberativum, de præteritis iudex, unde Iudiciale genus existit. Si autem non iudicat, sed solum spectat, vel non de re iudicat, sed de facultate dicentis, oritur genus Demonstrativum, in quo facultatem suam ostentat Orator.

1. Tim. 3.

1. Rhet. cap. 3.

Discrimè inter nostram Causarum genera & prophetice Rhetoricæ.

Hinc igitur Aristoteles efficit, tres duntaxat esse formas eloquentiæ secularis, vel tria genera causarum eius, quæ si prescè accipienda sunt, eloquentia nostra commune cum his perparum, aut nihil habebit. Nam genus Exornativum nequaquam illud est apud nos, in quo populi negotium non aliud sit, quam velut in theatro sedere, & Oratorem quasi histrionem spectare, ut inanem inde referat voluptatem, neque laudatori nostro, id est propositum, ut iactet se, & facultatem, ingeniumque suum ostentare velit. Neque sunt nobis vera Iudicia, in quibus suffragio iudicum sit ferenda sententia de præteritis factis, quâquam posse fieri, non negarim. ut apud Populum Orator etiam noster aliquando innocentiam cuiuspiam defendat, sed id, quod per raro contingit, non potest formam ei, speciemque tribuere.

Q 4 Neque

Neque demum ea deliberationis forma à Christiano concionatore tractatur, quæ apud sæculares oratores: quia liberum est eis in suis deliberationibus suadere idem, atque dissuadere, excipere, ac rejicere, quippè cum de rebus deliberetur, quarum incertus est exitus. Quod autem plurimum tractat suavorum, & ex suo, ad eum spectat officio, certum definitumque est, nec cuiquam rectè sentienti fas est contradicere. Quo loco magnum notandum est, inter sacram prophanamque Rhetoricam discrimen. Hæc enim dicitur ab Aristotele facultas, quo ille nomine solam dicendi artem, ac Dialecticam, nominat, ob eam, ut videtur causam, quod utramque contradicentium partem probare possint solæ hæc duæ facultates, nam quia rationibus non alligantur veris, sed verisimilibus, & probabilibus contentæ sunt, rationes autem verisimiles, ac probabiles ibi sunt, ubi non est evidens veritas, sed ferè pro utraque parte sunt, ideo Rhetorica, & Dialectica in utramque partem de suis thematibus disputant. At vero Orator sacer, quamquam res non per se evidentes, tamen certissimas tractat, ut quæ diuina fide nitantur, & sequitur non speciem veri, sed ipsammet veritatem: idque habet propositum, ut re ipsa bonos efficiat auditores, propterea neque disputare in utramque partem de suis pronunciatis, neque rationes, quas falsas sciat, pro veris afferre potest. Inde etiam est, ut id, quod suadet, omnino bonum sit (quantum quidem ad vim eius officij spectat.) Non enim fas est illi quippiam suadere, quod utile sit, idemque non sit honestum, quod tamen Aristotelico Rhetori conceditur. Neque nostræ doctrinæ ea vis inest, ut possit pro Iustitia, & contra Iustitiam dicere, quod fecisse Romæ Carneades fertur, neque laudare idem, atque vituperare, quod prophanæ eloquentiæ est vitium. Maneat igitur si religiosius rationes spectandæ sunt, ex quibus formas Rhetoricæ suæ distinxit Aristoteles, cum earum nulla, aut nullum, aut perexiguum, Rhetoricam nostram propriè habere commercium: si tamen velimus aliquo modo ad ea genera accommodare nostram, equidem sic dixerim. Refutatorium maximè referendum ad iudiciale, quæ enim in suis refutationibus præcepta tenent patroni, eadem proportionem, usui nobis sunt in patrocinio veritatis, & euerfione errorum, eademque via & ratione tractanda. Reprehensiones ac præceptiones ad deliberationem spectant. Ostendit enim concionator peccata, quæ exagitat fugienda esse, & ad mutandam vitam hortatur, ac locos suasionum tractat, utilitate maximè proponenda.

Quomodo
causæ nostræ
cum Rhetori-
ca seculari
conuenire
possint.

Quam-

Quamobrem Clemens Alexandrinus vtramque hanc partem generis purgatiui, vt supra retulimus nomine vno sermonis exhortatorij comprehendit, laudationes vero, quæ sunt à nostris concionatoribus, haud obscurè ad genus referuntur exornatiuum, quia quamuis proposito dissentiant, tamen in laudandi vsu non abfimilem viam sectantur. Eadem videntur ad vitam Perfectionem pertinere, cuius est maximè proprium honestate moueri, deinde etiam ad Illuminatiuam, ad genus scilicet Preceptiuum, quia præcipiendi genus pulcherrimum ac potentissimum est laudatio & exemplum. Ad genus deliberatiuum non est dubium, cuncta ferè referri posse. Omnia autem vnum sub conspectum subiecta ponet figura.

Exhortationes ad omnes vias pertinent.

Ad viam purgatiuam .	Refutationes .	Purgando intellectui .	Quibus Seruiunt affectus graues .
	Reprehensiones .	Purgandis moribus .	
Ad viam illuminatiuam .	Orationes dogmaticæ .	Illustratio intellectui .	Seruiunt affectus .
	Præceptiones morales .	Ornâdis moribus .	Temperati .
	Adiumenta ad Illuminandum & rationem & mores .	Commonitiones .	
		Consolationes .	
		Laudationes .	
Ad viam vniuersalem .	Omnia pertinent, quæ ad Illuminatiuam, sed in excellentiori genere, & huic maximè propriæ sunt Descriptiones rerum altissimarum, & laudationes .		
	(Quibus seruiunt affectus lenes .		

Genera quæstionum, ac res, quæ Concionibus tractari debent circa fidem, ac mores. Cap. XX.

Post genera causarum assignata, & species earum distinctas, placet adhuc & arbitror vtile futurum, magis ad particularia concionum argumenta descendere, & summa quædam omnium concionum, & rerum capita enumerare, vt quasi vniuerso aspectu ante se habeat Ecclesiasticæ, totam rerum syluam, vel potius campum, in quo suam industriam, & culturam debeat adhibere. Sed quia omnis Concio, vt quælibet oratio ad quæstionem aliquam reuocatur; Intelligamus primum, quæstionum diuersa esse genera. Aliqua enim ad solam cognitionem spectant, vt an Deus vbique sit, aliqua finem habent, actionem, vt an sacræ imagines sint adorandæ, Aliæ sunt theses, quæ sunt vniuersales, vt an sit bonum renuntiare omnibus suis facultatibus, & paupertatis tenere consilium, aliæ hypothese id est particulares, vt an licuerit Petro Christum gladio defendere, Aliquæ sunt præterea quæstiones absolutæ sit ne Charitas

Questionum multiplex genus.

vir-